

# Mi az, hogy keleti művészet?

## Kókai Károly beszélgetése Ursula Krinzingerrel, Kaszás Tamás *Ersatz Utopia* című kiállításá\* alkalmából

**Kókai Károly:** 1971-ben Bregenzben nyitotta meg első galériáját, a rákövetkező évben Innsbruckban, majd 1986-ban Bécsben. Miért költözött át Kelet-Ausztriába?

**Ursula Krinzinger:** A művészek Bécsbe költöztek, a kurátorok szintén. Minden, ami a művészettel kapcsolatos, először a helyi miliőben fejlődik ki, és amikor ez a kör nagyobb lett – ezt akkoriban nemzetközinek neveztük, manapság globálisnak –, akkor logikus lépés volt Bécsbe költözni.

**KK:** Bécs az 1980-as években egy meglehetősen szürke város volt.

**UK:** Igen, akkoriban másképp volt, mint ma.

**KK:** Ön volt az egyik legelső galerista...

**UK:** Szenciaciónak számított, hogy megnyílt egy ilyen nagy alapterületű galéria. Egyes kiállításokhoz gyakran kibéreltem további emeleteket is. Voltak itt 500, sőt 1000 négyzetméteres kiállítások is. Elég szabad hely volt az épületben egy nemzetközi galéria beindításához. Az 1980-as években aztán sok minden történt Bécsben.

**KK:** Ezek között az egyik fontos lépés volt, hogy Ön Bécsbe költözött és beindított egy nemzetközi programot.

**UK:** Akkoriban három galéria volt fontos: a Galerie nächst St. Stephan, a Grita Insam és a Krinzinger. És mi együtt dolgoztunk. Más idők voltak. Akkoriban még együttműködtek a galériák. Ma konkurencia van, szünet nélkül.

**KK:** Ez a fellendülés negatív oldala.

**UK:** Ez a piac negatív oldala. Bécsnek hihetetlenül sokszínű a kortárs művészeti élete, ha megnézi, milyen sok és magas színvonalú galéria működik itt. És nagyon aktívak is. Májusban van a *Galerie Weekend* és a *Curated by*, amit külföldön is figyelemmel kísérnek. Itt a galériák egy témához kötődve húsz nemzetközi kurátort hívhatnak meg. Ennek igen jó visszhangja van. Mindez a *ViennaFair*-rel, a kortárs képzőművészeti vásárral párhuzamosan történik.

**KK:** Hosszabb távon milyen irányba fejlődhet mindez tovább?

**UK:** Én úgy érzem, Bécs még nem érte el a fejlődésének határait. Ennek a helynek még sok potenciálja van. Ez látható, amikor meghívok kurátorokat, nagy vagy kisebb nemzetközi gyűjtőket. Mind azt mondják, hogy el akarnak jönni Bécsbe, el is jönnek és meg vannak lepve, hogy milyen gazdag itt a kulturális kínálat.

**KK:** 1986-ban nyitotta meg a galériáját, 2002-ben nyílt meg a Krinzinger Projekte a *Schottenfeldgassában*. Ez egy úgynevezett „project space”, ahol csoportos kiállítások vannak, kurátorokat hívnak meg, és fut egy „artist in residence”, egy művészeti rezidenciaprogram is.

**UK:** Korábban is csináltam még Tirolban szimpóziumokat, nagy rendezvényeket. Performance-fesztivál ötletet 1978-ban Bécsben valósult meg és máig irányadónak bizonyult. 1979-ben *A művészet fogalmának definíciójához* című fesztivál

következett. Egy olyan művészetfogalomról volt szó, amely ma magától értetődik. Szó volt az akkori új médiumokról, a konceptuális irányzatokról, a testművészetről. Különböző tendenciákról, amelyek akkor bukkantak fel vagy akkorra váltak meghatározóvá.

**KK:** Az 1970-es években az Ön számára a feminista művészet is fontos volt.

**UK:** 1975-76-ban szerveztem meg Európában a második olyan kiállítást, ahol csak nők állítottak ki. Ma nem is tudják elképzelni azt a provokatív hatást, azt a felháborodást, amit az keltett, hogy csak művésznőket állítunk ki. Meglepő volt és érezhető volt az ellenállás is. És párhuzamosan csináltunk performanszokat is, Marina Abramoviccsal és Valie Exporttal. Az volt a leggyümölcsözőbb időszak, a dolog intenzitását, intellektualitását tekintve, a koncepciót is figyelembe véve. Az sokkal érdekesebb időszak volt, mint a nyolcvanas évek. Sok mindent csináltam akkoriban. Nőművészetet, új tendenciákat, performanszokat, Marina Abramoviccsal egy workshopot.

**KK:** Hogyan ismerkedtek meg?

**UK:** Láttam egy cikket a Flash Artban egy késes akcióról. Írtam neki és ő válaszolt. Az volt az első alkalom, hogy kijött Jugoszláviából. Csinált Innsbruckban egy performanszot, *Thomas Lips* címmel, amely során egy pentagramot karcolt a bőrére, ami aztán legendás hírű lett.

**KK:** Ha már Abramovicnál tartunk, megnéztem a galéria művészeinek a listáját. Keletről viszonylag kevés művész van közöttük. Marina Abramovicon kívül még Oleg Kulik, Vladimir Dubosarszkij és Alexander Vinogradov, és most talán Kaszás Tamás...

**UK:** Ellenkezőleg. Itt ellent kell mondanom. Mindig nagyon sokat dolgoztunk kelet-európai művészekkel. Már az 1970-es években intenzív kapcsolatom volt akkori jugoszláv művészekkel Brdóban: Goran Tribuljakkal, Rasa Todosijevicssel, Mladen Stilinovic-tyal, és mindig újra, más keleti művészekkel is. Valerij Kosljakov, Goran Petercol, Csákány István vagy Pravdoljub Ivanov is bekerültek a programunkba. Volt egy nagy lengyel kiállításunk, két nagy orosz kiállításunk, a *Moszkva Paradicsom* és az *abc*. A Krinzinger Projekte-ben több rezidensünk is volt, így Razvan Botis Romániából. A magyarországi, petőmihályfai programban is több magyar, román, bolgár művész van: Adi Matei, Tibor Zsolt, Szabó Klára Petra, Vécsei Júlia. Több mint harminc név, ha összeszámoljuk.

**KK:** Érdekelne, hogy hogyan látja a kelet-európai művészetet.

**UK:** A mai nemzetközi művészet részeként.

**KK:** Ezt Ön nem elkülönítve kezeli, hanem a nemzetközi művészetbe integrálva?

**UK:** Teljesen tévesnek tartom, ha a keleti művészet kliséivel közelítünk ehhez. Érezni, hogy ebből mindenkinek elege van. Keleti művészet,

\* Tamás Kaszás: *Ersatz Utopia*. Galerie Krinzinger, Bécs, 2014. január 31 – február 27.

keleti művészet – mindig újra. Mi az, hogy keleti művészet? Ezt a címkét rossznak tartom. El kellett volna oda jutnunk, hogy integráljuk ezt a művészetet is.

**KK:** Tehát Ön úgy látja, hogy nem a kelet-európai művészet klisével, hanem egyedi pozíciókkal kellene dolgozni?

**UK:** Én mindig is ellene voltam a címkéknek.

**KK:** Ön a ViennaFair tanácsadó testületében is benne van. A vásárt 2005 óta hívják így, előtte Kunstmesse Wien volt. Időközben elég nagy lett, és továbbra is erőlteti a „fókusz Közép-Európára” programot. Hogyan látja ezt? Három éve beszélünk már egyszer erről a vásáron, és akkoriban Ön ezt problematikusnak tartotta.

**UK:** Még mindig kérdésesnek tartom.

**KK:** Túl sok ott a kelet-európai galéria?

**UK:** Sokkal integratívabban kellene működnie az egésznek.

**KK:** És az, hogy különbözőek a feltételek...

**UK:** A legtöbb galéria egyáltalán nem fizet semmit. Nekünk pedig fizetnünk kell.

**KK:** Ez eltorzítja a versenyt?

**UK:** Vannak viták, különösen a kis galériák részéről, amelyek hihetetlen anyagi problémákkal küzdenek, és látják, hogy a kelet-európai galériák nem fizetnek. A nemzetközi színtérről érkező kicsi, avantgárd, vagy új és minőségi galériákat nagyon nehéz elérni, ha megtudják, hogy más galériák ingyen állítanak ki. Az egyoldalú támogatási politika ellenérzéseket vált ki. Vannak olyan galériák, akik közben ismertek lettek és nem jönnek vissza, de annak idején megkapták a támogatást. És ez bosszantja az osztrák galériákat. Érthető, nem? De én nem vagyok a „kelet” ellen, egyáltalán nem, mi mindent megpróbálunk, ahol csak lehet, hogy

támogassuk, bevonjuk őket, ezt fontosnak tartjuk. Ezt a célirányos fókuszot tartom rossznak, sokkal nyíltabbnak kellene ennek működnie.

**KK:** 2002-ben nyitotta meg a Krinzinger Projekte-t.

**UK:** Raktárt kerestem, és véletlenül bukkantam a 7. kerületben erre a nagy épületre. Ahol egyrészt tematikus kiállításokat csinálunk...

**KK:** Korábban ez egy gyárépület volt.

**UK:** Képeretező üzem volt, ahol 2002 óta működik egy művészlakás. Az első vendég az orosz Igor Moukhin volt. Van egy szép műterem is. Ez a galéria non-profit tere. Nagyon kell érte küzdenem. A seilerstättei galéria nélkül nem tudnánk fenntartani ezt az intézményt, ebben a formában, amivé vált időközben. Nehéz ott eladni, és ha eladunk valamit, az azonnal ebbe a projektbe megy.

**KK:** A Departure szponzorálta, ami a Gazdasági Kamara része, ugye?

**UK:** A Departure-tól és a Gazdasági Kamarától csak projektekre kapsz támogatást. Nem fizetnek folyamatosan.

**KK:** Nem fizetik az alapkiadásokat?

**UK:** Nem, az alapkiadásokat nem, csak a projekteket, és azoknak is csak egy részét. Ugyanannyit kell hozzátennünk, mint amennyit kapunk. Nagy erőfeszítésbe kerül ez a részfinanszírozás. Az Impulse-tól kaptam pénzt a magyarországi „artist in residence” projektekre, de már ez is el van számolva, most már egyáltalán nem kapok semmit.

**KK:** A magyarországi rezidenciaprogram 2010-ben indult be, 2009-ben folyt az előkészítés.

**UK:** 2009-ben sok mindent kellett előkészíteni, átalakítani, rendbe hozni.

**KK:** Petőmihályfa közelében a szőlőhegyen épületeket hoztak rendbe.

**UK:** Építészek és művészek restaurálták őket. Egy torony áll ott, az építész Carl Pruscha ingyen építette át. Vincellérépületek vannak még ott, a toronyban volt egy borospince és így tovább. A tető új, de különben minden megmaradt, az arányok is. Valamennyire modernizáltuk.

**KK:** Ez egy osztrák projekt Magyarországon. A művészek az első években Ausztriából és Magyarországról jöttek. Az elején a bécsi Képzőművészeti Akadémiáról.

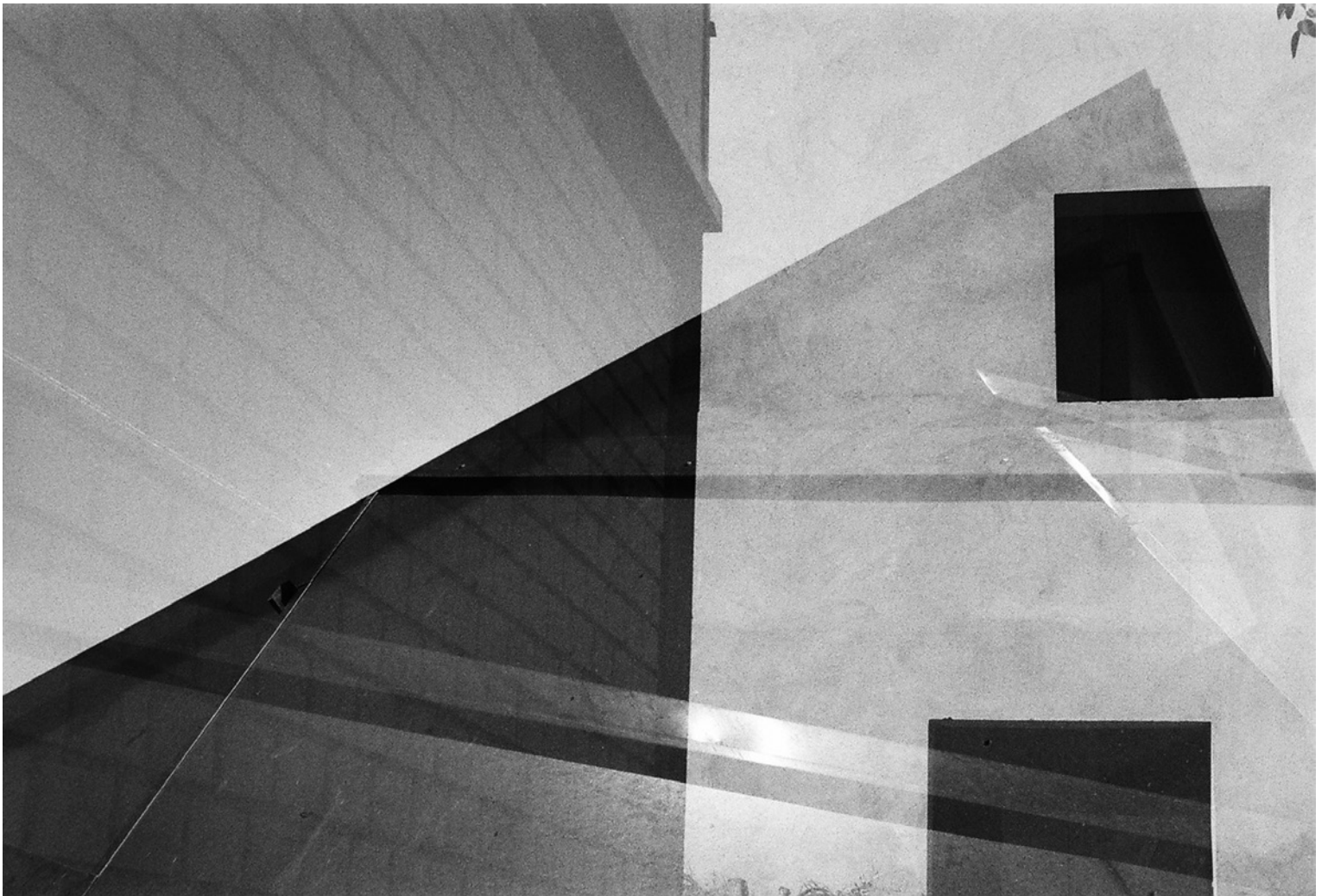
**UK:** Igen, a diplomázók. A legjobbakat választottuk ki Zobernig és Wurm professzorokkal. És odaát is a legfiatalabbakat választottuk ki. A két utóbbi rezidencia – mindig hárman vesznek részt benne – nagyon színvonalas volt. Többen is bekerültek utána a galéria programjába. Ez előtte nem fordult elő.

**KK:** Rosmarie Lukasser 2010-ben gyalog ment el Bécsből Petőmihályfára, és fotózott útközben. És ha belegondolunk, hogy Csákány István talált ott egy elhagyott varrodát...

**UK:** Nem rossz, hogy a dokumentán kiteljesedő ötletnek az első része, a varrógép tulajdonképpen ott valósult meg. Ezért vagyok meggyőződve



KASZÁS TAMÁS  
ODU 2., 2011,  
(Állatfarm projekt,  
madárház),  
újrahasznosított fa,  
55 x 25 x 29 cm



BERND OPPL  
Cím nélkül (Plaza de las Tres Culturas) 40 x 30 cm, 2012

arról, hogy ez a rezidencia nagyon fontos. Ha beteszél egy művészt egy helyzetbe, ahol a kreativitását és a gondolkodásmódját másképp kell használnia... Ott még internet sincs. El kell menned a következő faluba. De ez nem zavarja őket egyáltalán, ellenkezőleg. Ez érdekli őket: az elhagyatottság. És úgy érzem, hogy itt valóban olyan ötletek születnek, amelyekkel tényleg mélyen foglalkoznak. Mert ott a természetben ébredsz fel. Nincs hétköznapi problémád, mert van egy magyar testvérpár, akik leveszik ezt a vállukról. Az egyik segít a művészeknek, a másik beszerzi a különféle kellékeket, ami éppen kell, akár vasrudakat, vagy pl. körbeviszi őket autóval. A legtöbbjüknek nincs autója, két vagy három kerékpár van csak. Vasvárra mennek bevásárolni, ami elég messze van. Sokan gyalognak. Sokat mennek, beszélgetnek egymással. Volt olyan turnus, ahol nagyon sokat beszéltek egymással, sokat olvastak, kicserélték a gondolataikat.

**KK:** *Az ott megszülető művészi produktumot is ez a különleges helyzet határozza meg.*

**UK:** Pontosan. Van olyan helyzet, amikor valamit folytatnak, amit előtte kigondoltak. Biztos vagyok benne, hogy Csákány már korábban is ebben az irányban gondolkodott, a kommunista idők munkafeltételeivel szeretett volna foglalkozni. És ott

rátalált egy varrodára. A nők gyakran varrtak a férfiaknak, egyenruhákat vagy gyerekruhát. És ezt egy másik szintre emeli, ahol kénytelen vagy átgondolni: mi is ez, miért is van ez így?

**KK:** *És meghatározza talán az anyaghasználatot is, hogy talált anyagokkal dolgoznak.*

**UK:** Kaszás Tamás talált anyagokból madárodúkat csinált, amelyek azonban konstruktivista szobroknak néznek ki (színükben stb.), úgy is kezeli őket.

**KK:** *Feltűnő hogy Kaszás, Csákány és a Kis Varsó újabban nyugaton mind olyasmit állít ki, ami prominensnek számít. Csákányt meghívták a dokumentára. Kaszás Önnél állít ki...*

**UK:** ...és a Sidney Biennálén.

**KK:** *...és a Kis Varsó hamarosan a bécsi Sezessionban. Mit jelent ez? Petómihályfa egy ugródeszka? Vagy ez véletlen?*

**UK:** Nem hiszem, hogy véletlen lenne, hanem ott valóban kifejlődött, létrejött valami. Másrészt osztrák művészeink is vannak, akikkel szintén sok minden történik, ők fiatalabbak is, mint ez a három művész. Rosmarie Lukasser most több kiállításon is részt vesz és fontos kurátorok hívják meg. Aztán Markus Hanakam és Roswitha Schuller, akik közben nemzetközileg integrálódnak és most Tokióban vannak egy ösztöndíjjal. Aztán Bernd Oppl, aki pillanatnyilag nagyon keresett, maga sem érti, mi minden történik éppen... A sikerhez természetesen mi is hozzájárulunk, tájékoztatjuk a gyűjtőket, kurátorokat, intézményeket, újságírókat. De hogy Petómihályfa egy ugródeszka lenne, ezt nem merném kijelenteni. És az igazság kedvéért meg kell jegyezni, hogy sokat dolgozunk együtt a Kisteremmel, az acb-vel, az Inda és Viltin Galériával. Bagyó Anna és Petrányi Zsolt is sokat segítettek.

**KK:** *Hogyan?*

**UK:** Művészdosziékat bocsátottak a rendelkezésünkre, amelyek nagyon jól össze voltak állítva. De nem csak a magyarokat szeretném itt megemlíteni, mert



ROSMARIE LUKASSER  
5/6, 20:11. 2010 (eladó), lyukkamera felvétel, 42 x 38,5 cm

nemzetközi a dolog. Volt egy bolgár művész, Kamen Sztojanov, akit már bemutattunk, ő is nemzetközileg ismertté vált. Sztojanov beadott egy pályázatot a Magyarországon készült műve alapján a Schindler ösztöndíjra, besűrítették, volt Los Angelesben és ki is állított a Museum für Angewandte Kunst Schindler házában, ahová nem könnyű bejutni.

**KK:** Az első évben, 2010-ben magyarokat és osztrákokat hívtak meg, 2011-től nemzetközi a dolog.

**UK:** És nemzetközilek is szeretnék maradni.

**KK:** A seilerstättei galéria Kaszás kiállítása ezen a héten zár. Hogyan tudnak egy ilyen bemutatót finanszírozni?

**UK:** Egy privát személy részére nehéz lenne ezeket a nagyszerű installációkat a kioszkokkal értékesíteni – ezeket szinte csak egy múzeum vagy egy intézmény tudja megvásárolni. A műveknek van egy magas esztétikai minősége, amely meggyőző, különféle szinteken is. A nagyobb munka egy mürzzuschlagi kiállításra fog menni. Megpróbálunk természetesen mindent megtenni, hogy ezek a munkák jó kezekbe kerüljenek, de ez időbe telik.

CSÁKÁNY ISTVÁN  
Cím nélkül, 2011, 190 x 30 x 130 cm, installáció

